

הנחיות המפקח על הביטוח

ניסוח נודעת דחייה של תביעת המבוטח

מחיקת טענות הגנה שלא נכללו במכתב המבוטח למבוטח

1. בשנים האחרונות ניתנו פסקי דין המיישמים עד קוצה של יוד חוזר של משרד המפקח על הביטוח מיום 9.12.98 לפיו הוטלה על מבטח הדוחה תביעת מבוטח לנמק ולפרט את כל נימוקי הדחייה. ישומן של הוראות המפקח נעשה על דרך מחיקת טענות מכתב ההגנה של מבטחת שהעלתה נימוקים שלא פורטו במכתב הדחייה.

2. למען הנוחות נזכיר את עיקרי הדברים :

א. עפ"י חוזר מיום 9.12.98 של עו"ד רחל רטוביץ, סגן בכיר לממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ניתנת הנחיה ברורה לפיה :

"כאשר נדחית תביעתו של תובע, על מבטחת לפרט את כל נימוקי הדחייה לתביעתו בהזדמנות הראשונה שיש לה ואם לא עשתה כן לא תוכל המבטחת להעלות, במועד מאוחר יותר נימוק נוסף לדחייה, אותו יכלה לטעון בהזדמנות הראשונה. על מנת שהתובע יוכל להתמודד עם טענות המבטחת הדוחה את תביעתו ואולי אף יצליח לשכנע אותה לשנות את עמדתה, עליו לקבל את עמדתה המפורטת בכתב."

ב. בחוזר נוסף שהופץ בקרב חברות הביטוח מיום 29.5.02 של וע"ד ליאורה הירשהורן, מהיחידה לפניות הציבור חזרה הנחיה לפיה :

"ביום 9.12.98 ניתנה על ידי היחידה לפניות הציבור הכרעה עקרונית בנושא חובת המבטחת להודיע למבוטח את עמדתה בנושא תביעתו. על פי הכרעה זו, על המבטחת לפרט בפני התובע את כל נימוקי הדחייה לתביעתו בהזדמנות הראשונה שיש לה, ואם לא עשתה כן – לא תוכל להעלות נימוקים נוספים לדחייה במועד מאוחר יותר. על פי ההכרעה העקרונית הנ"ל, חברה הביטוח רשאית להעלות נימוקים נוספים מעבר לנימוק שהובא לידעת המבוטח בהזדמנות הראשונה, רק מקום בו מדובר בעובדות ו/או נסיבות שנוצרו לאחר אותו מועד או אם לא היה ביכולתה של חברת הביטוח לדעת עליהם, במועד בו דחתה את התביעה."

3. בהחלטת ביהמ"ש המחוזי בחיפה ת.א 739/01 (בש"א 12838/02) הכשרת היישוב חברה לביטוח נ' גידולי שדה, שניתנה ע"י כבי השופט יצחק כהן נקבע במופרש שההוראות שצוטטו לעיל שניתנו ע"י המפקחת על הביטוח ניתנו בסמכות ולצורך מדיניות משפטית ראויה, ביהמ"ש קובע כי הנחיות המפקחת, שני חלקים לה. באחד מורה המפקחת לחברות הביטוח לפרט את כל הטענות המשמשות אותן בעת שהן מחליטות לדחות תביעת מבוטח. חלקה השני של ההנחיה, בהטלת סנקציה על חברות הביטוח, לאמור מבטח שלא פרט נימוק מסוים, לא יוכל להביאו בהליכים משפטיים שיתקיימו בין הצדדים. יחד עם זאת בית המשפט מסייג את קביעתו וקובע כי בשני המקרים הבאים יהיה קשה להחיל את הסנקציה שנקבעה בהנחיית המפקחת על הביטוח: הראשון, מקרה בו מדובר בעובדה, שנודעה למבטח לאחר שהמבטח דחה את תביעת המבוטח, והמבטח לא יכול היה לדעת העובדה שנתגלתה עת פעל לבירור חבותו. השני, מקרה בו הסנקציה שעל פי הנחיית המפקחת על הביטוח תרחיב את מסגרת הכיסוי הביטוחי גם על סיכונים, שמלכתחילה לא היו מבוטחים על פי חוזה הביטוח. בית המשפט מוסיף ומציין כי אין מדובר ברשימת מקרים סגורה.

4. במסגרת בר"ע (מחוזי-חיפה) 1636/04 **מנורה חברה לביטוח בע"מ נ' ד.ס.א.ל מרחבים חברה לעבודות עפר בע"מ** נקבע ע"י כב השופטת בר-זיו מקרה נוסף בו לא תחול הסנקציה שנקבעה בהנחיית המפקח על הביטוח והוא במקרה שמדובר בהעלאת טענת הגנה של מרמה בתביעת תגמולי ביטוח.
5. בהחלטת בית המשפט העליון שניתנה בעניין רע: א 10641/05 **הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ נ' חניב אסולין** נקבע ע"י כבוד הש' רובינשטיין כי ההנחיות הפורטות לעיל משקפות את המדיניות המשפטית הרצויה בדבר ההגנה על המבוטחים וצמצום אי השוויון בינם לבין המבטחות והן אף עולות בקנה אחד עם עקרונות של יעילות משפטית, שכן מבוטח שבפניו תיפרש עמדה ברורה ומנומקת של המבטחת בנוגע לתביעתו, ידע להעריך את כדאיותה של הגשת תביעה בבית המשפט. עוד נקבע כי הנחיות אלה משתלבות היטב במגמה של הרחבת חובת הגילוי של המבוטח כלפי המבוטח, כחלק מחובת תום הלב, המוטלת על המבוטח.
- כב' הש' רובינשטיין מוסיף ומציין כי ייתכנו נסיבות חריגות שיצדיקו העלאתן של טענות נוספות בבית המשפט מעבר לנטען בתשובת המבטחות למבוטחים, והדלת לא תינעל כליל. יחד עם זאת, נסיבות כאלה יהיו כאלה שהצדק זועק בהן כנגד יישום ההנחיה, כגון שנטען למרמה של המבוטח – התובע, זאת בנוסף לסייגים שבהנחיית המפקח מיום 23.5.02, כאמור (ואין מקום לקבוע רשימה סגורה). יחד עם זאת כב' הש' רובינשטיין מדגיש כי במבחני השכל הישר, לחברות הביטוח די משאבי כסף ומשאבי זמן כדי להיערך כך שתשובותיהן למבוטחים לא יהיו חלקיות אלא מבוססות ורציניות ולכן ראוי שנסיבות אלו יפורשו בצמצום, שאחרת ירוקנו מתוכן הנחיות המפקח.
6. בד בבד עם הפסיקה המפורטת לעיל איתרנו פסק דין בודד המותיר לכאורה "מרחב פעולה" למבטחות (ראה ת.א. 2900/03 (שלום הרצליה) **חברת זילברבוים נ' מנורה חברה לביטוח בע"מ**). במקרה הנ"ל דחה כב' ס"נ הש' שנהב את טענות התובעת-מבוטחת באשר למניעות הנתבעת-המבטחת מלטעון טענות הגנה שלא נטענו במכתב הדחייה, לנוכח הנחיות המפקח על הביטוח. לדעת כב' ס"נ ש' שנהב הנחיות המפקח על הביטוח חלות ומחייבות במערכת היחסים החוזית שבין מבטחת למבוטח איך אין בהן כדי לחייב בהליכי הדיון המשפטי בבית המשפט, הליכים המסודרים על פי חקיקה ראשית ומשנית – במקרה זה עפ"י תקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד – 1984. ס"נ כב' הש' שנהב מוסיף ומציין כי המפקח על הביטוח לא הוסמך להתערב בהליכים משפטיים או להסדירם והפרת הנחיותיו, ככל שתוכח, יכולה לשמש כגורם נוסף, בין יתר הגורמים, לבחינת תום ליבה של המבטחת ופעולתה התקינה. בכל מקרה המפקח אינו יכול לשלול ממבטחת אפשרות להתגונן כנגד התובענה בטענות ועילות שונות, שעה שמוגשת נגדה תביעה לביהמ"ש.
7. חרף פסק הדין הבודד והחריג יש לומר כמפורט לעיל, העמדה השלטת בבתי המשפט על כל ערכאותיהם הינה ליתן משנה תוקף להנחיות האמורות של המפקח על הביטוח.